

คำถามนุษย์ชาวโรฮีนจา เมื่อผู้ลี้ภัยเป็นเหยื่อคำถามมนุษย์ข้ามชาติ

วันที่ 1 พฤษภาคม 2558 ประเทศไทยต้องจดจำเหตุการณ์อันน่าสลด เมื่อมีผู้พบหลุมศพชาวโรฮีนจา จำนวน 33 หลุม ถูกฝังอยู่ภายในป่าบริเวณเทือกเขาแก้ว ต.ปาดังเบซาร์ อ.สะเตา จ.สงขลา ใกล้เคียงกันยังพบค่ายที่คาดว่าน่าจะใช้กักกันกลุ่มชาวโรฮีนจา ที่ตั้งใจจะเดินทางจากเมียนมาและบังกลาเทศผ่านไทยไปยังประเทศที่สาม โดยการชักนำของขบวนการค้ามนุษย์ที่หากินกับผู้ลี้ภัย จากนั้นได้เกิดเป็นข่าวครึกโครมอีกครั้ง ด้วยมีการพบศพจำนวนมากในอีกหลายพื้นที่ทั้งในไทยและมาเลเซีย จึงปฏิเสธไม่ได้ว่านี่คืออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติที่เกี่ยวข้องพันกับไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

พบหลุมศพชาวโรฮีนจา

การพบหลุมฝังศพชาวโรฮีนจาบนเทือกเขาแก้ว มีที่มาจากกรณีที่ญาติของชาวโรฮีนจาได้ไปแจ้งความต่อตำรวจภูธรภาค 9 ว่าญาติ 2 คนถูกกักขังที่บริเวณดังกล่าว ซึ่งนายรอฟิต กับ นายคาซิน ซึ่งญาติได้ส่งเงินให้แก่ขบวนการเพื่อไถ่ตัว แต่ปรากฏว่านายคาซินถูกฆ่าตาย ส่วนนายรอฟิตหนีไปได้ ญาติจึงได้เข้ามาแจ้งความ เพื่อเข้าตรวจสอบ จนกระทั่งมีการขยายผลและตรวจพบแคมป์ที่กักกันชาวโรฮีนจา รวมทั้งสุสานบนยอดเขาแก้ว ปัญหานี้สร้างความวิตกกังวลให้กับรัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากก่อนหน้านี้ ไทยได้สูญเสียความน่าเชื่อถืออย่างรุนแรงหลังจากสำนักงานเพื่อการติดตามและการต่อสู้กับการค้ามนุษย์ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

ได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของไทย และลดระดับความพยายามในการตอบสนองต่อการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของไทยให้อยู่ “Tier 3” ซึ่งเป็นอันดับต่ำสุด ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวโรฮีนจาจึงเป็นการตอกย้ำความรุนแรงของปัญหาการค้ามนุษย์ของไทยให้หนักเข้าไปอีก

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงสั่งการให้ทหารและตำรวจเข้าไปตรวจสอบเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน กองอำนาจการรักษความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนแยก 1 (กอ.รมน.ภ.4 สย.1) กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนแยกกองทัพเรือ (กอ.รมน.ภ.4 สย.ทร.) กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 8 และจังหวัดระนอง ได้รายงานสรุปผลตรวจสอบว่าการหลบหนีของชาวโรฮีนจาจากเมียนมามีจำนวนสูงอย่างต่อเนื่อง

และดำเนินการผ่านขบวนการค้ามนุษย์ โดยขบวนการค้ามนุษย์จะตัดแปลงเรือประมงบรรทุกชาวโรฮีนจาเพื่ออำพรางเจ้าหน้าที่ ก่อนจะลักลอบขึ้นฝั่งที่ระนอง และเดินทางเข้ามาในพื้นที่ขึ้นใน โดยแวะพักเพื่อรอการส่งต่อที่ชายแดนด้าน อ.สะเดา จ.สงขลา ซึ่งก็คือจุดที่พบแคมป์ชาวโรฮีนจาพร้อมหลุมฝังศพจำนวนมาก สนนราคาเพื่อแลกกับการนำพาไปประเทศที่สามอยู่ที่หัวละ 3,000 – 5,000 บาท แต่ถ้าไปเจอขบวนการเรียกค่าไถ่ก็จะสูงถึงหัวละ 5 – 6 หมื่นบาท ถ้าไม่มีเงินมาไถ่หรือแจ้งตำรวจก็จะถูกฆ่าตาย หรือบางครั้งก็อาจล้มตายเองจากการเจ็บป่วยหรือถูกบังคับให้อดอาหารและทำร้ายร่างกาย

ขยายผลขบวนการค้ามนุษย์สู่การจับกุมไฟฟ้า

พล.ต.ต.ปวีณ พงศ์สิรินทร์ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 8 หัวหน้างานสอบสวนคดีค้ามนุษย์โรฮีนจา ภายใต้การสั่งการของ พล.ต.อ. เอก อังสนานนท์ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ตำแหน่งขณะนั้น) ใช้เวลาดำเนินการสอบสวนคดีดังกล่าวกว่า 5 เดือน กระทั่งนำไปสู่การออกหมายจับผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้ 153 คน ได้ตัว 91 คน ยังหลบหนีอีก 62 คน ส่วนคดีฟอกเงิน ออกหมายจับ 79 คน ได้ตัว 40 คน ยังหลบหนี 39 คน โดยมีการส่งสำนวนการสอบสวนทั้ง 2 คดี ให้อัยการจังหวัดนาทวี และนำส่งอัยการสูงสุดในวันที่ 1 ตุลาคม 2558 รวมเอกสาร 699 แฟ้ม จำนวน 271,300 แผ่น พร้อมกับมีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาคดีค้ามนุษย์ในส่วนที่เหลือทุกคน ทั้งนี้ผู้ต้องหาบางส่วนในคดีค้ามนุษย์และคดีฟอกเงินมีความเชื่อมโยงกัน มูลค่าของทรัพย์สินที่ยึดได้จากเครือข่ายค้ามนุษย์ทั้งหมดมีมูลค่ากว่า 1 พันล้านบาท¹

การสอบสวนกรณีนี้ทำให้สังคมถึงกับต้องผงะเมื่อมีการออกหมายจับผู้ต้องหา 8 คนแรก ที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้อง คือ 1) นายประสิทธิ์ เหลี่ยมเหล๊ะ รองนายกเทศมนตรีตำบลปาดังเบซาร์ 2) นายอาสัน อินทรนุ (มุสัน) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ 3) นายยาหลี เซริม ผู้ใหญ่บ้านตะไล๊ะ ต.ปาดังเบซาร์ 4) นายร่อเอ สนยาแหละ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตะไล๊ะ 5) นายอาหลี สำเมาะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตะไล๊ะ 6) นายอันวา สัญชาติเมียนมา 7) นายพรคพล เบ็ญล่าเต๊ะ 8) นายเจริญ ทองแดง ยิ่งไปกว่านั้นหนึ่งใน

รายชื่อของผู้ต้องหาที่ปรากฏในเวลาต่อมา คือ พล.ท.มนัส คงแป้น ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ถูกกล่าวหาว่ามีบทบาทสำคัญในขบวนการค้ามนุษย์ในภาคใต้

ข้อมูลจากชุดสอบสวนคดีค้ามนุษย์ชาวโรฮีนจา แสดงว่า ขบวนการค้ามนุษย์จะลักลอบนำชาวโรฮีนจาเข้ามาครั้งละประมาณ 200 – 300 คน โดยมีเม็ดเงินที่เกี่ยวข้องถึงครั้งละประมาณ 10 ล้านบาท ผู้เข้าร่วมขบวนการยังรวมถึงเจ้าของเรือและเจ้าของรถสองแถวที่ใช้ขนส่งชาวโรฮีนจา โดยมีกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ควบคุมทั้งหมด แม้จะไม่มีสถิติที่ชัดเจนถึงจำนวนชาวโรฮีนจาที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย แต่ข้อมูลจากสมาคมชาวโรฮีนจาระบุว่า อาจมีจำนวนสูงถึง 100,000 คน นับเป็นอันดับสี่ รองจากประเทศปลายทางสำคัญ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย บังกลาเทศ และปากีสถาน (ไม่รวมเมียนมา ซึ่งเป็นประเทศต้นทาง) จากตัวเลขดังกล่าว คาดว่าจำนวนเงินที่เกิดขึ้นจากขบวนการค้ามนุษย์ในไทย น่าจะมีจำนวนมหาศาล

สรุปยอดผู้อพยพย้ายถิ่นชาวโรฮีนจาทั่วโลก (ทั้งในและนอกค่ายอพยพ)

ประเทศ	จำนวน (คน)
เมียนมา	800,000 - 1,500,000
ซาอุดีอาระเบีย	400,000
บังกลาเทศ	300,000
ปากีสถาน	200,000
ไทย	100,000
มาเลเซีย	40,000
อินเดีย	30,000
อินโดนีเซีย	1,200
สหรัฐอเมริกา/แคนาดา	1,000

ที่มา: จากสมาคมชาวโรฮีนจา²

ด้วยผลประโยชน์จำนวนมหาศาล ทำให้ขบวนการค้ามนุษย์ไม่สามารถปราบปรามได้โดยง่าย ภายหลังจากดำเนินการสอบสวนคดีดังกล่าวและเรื่องเข้าสู่ศาลยุติธรรม พล.ต.ต.ปวีณ พงศ์สิรินทร์ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 8 หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีค้ามนุษย์โรฮีนจา ได้ลาออกจากราชการและขอลี้ภัยทางการเมืองไปยังออสเตรเลียภายหลังถูกคำสั่งโยกย้ายให้ไปดูแลสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย พล.ต.ต.ปวีณ ได้เปิดเผยผ่านทางสื่อของอังกฤษถึงการขอสิทธิ์ทางการเมือง โดยอ้างเหตุผลความไม่ปลอดภัยในชีวิตเนื่องจากคดีค้ำมนุษย์ชาวโรฮีนจา มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มอิทธิพลในภาครัฐ กองทัพ รวมทั้งตำรวจ ซึ่งกีดกันการทำงานของตนมาโดยตลอด และอาจจะสั่งเก็บตนเพื่อปิดปาก ตนเสียใจมากที่ถูกบีบให้ออกจากบ้านเกิดและไม่สามารถทำงานในหน้าที่ต่อไปได้³

ปราบปรามค้ำมนุษย์อย่างหนัก เพื่อให้โลกยอมรับ

พล.ต.อ.เอก อังสนานนท์ รอง ผบ.ตร.ในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีค้ำมนุษย์ (ตำแหน่งและหน้าที่ในขณะนั้น) กล่าวว่า การปราบปรามอย่างจริงจังของตำรวจทำให้หลังจากเกิดเหตุพบหลุมศพราว 1 เดือน สามารถหยุดยั้งขบวนการค้ำมนุษย์ชาวโรฮีนจาได้แล้ว เพราะตำรวจนำกฎหมายฟอกเงินมาใช้ ตรงนี้ทำให้กลุ่มขบวนการเกิดความขยาดและหยุดเคลื่อนไหว จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะติดตามจับกุมตัว วางกำลังป้องกันในจุดอ่อนตามแนวชายแดนที่เป็นช่องทางการเคลื่อนขบวนการค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะ จ.ระนอง ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของเครือข่ายค้าชาวโรฮีนจา⁴

พล.ต.อ.เอก ย้ำว่าต้องดำเนินการ 3 หัวใจหลัก คือ ดำเนินคดี ปราบปราม และป้องกัน จึงจะสัมฤทธิ์ผล กระนั้นก็ต้องยอมรับว่าในเรื่องการช่วยเหลือและการคัดแยกเหยื่อชาวโรฮีนจานั้น ประเทศไทยยังไม่พร้อมจะช่วยเหลือไปไกลถึงขนาดช่วยให้ไปอยู่ประเทศที่สามได้ เมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้วก็ไม่สามารถกลับไปแก้ไขอดีตได้ ตำรวจจึงต้องเดินหน้าเก็บกวาดเพื่อให้บ้านเมืองเรียบร้อยมากที่สุด แต่ก็ยังมีอีกหลายอย่างที่ควรทำให้ไทยลดระดับการถูกจัดอันดับประเทศค้ำมนุษย์ให้ได้⁵

ประชุมนานาชาติแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยโรฮีนจา

มาเลเซียและไทยได้ประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยโรฮีนจา โดยมาเลเซียได้จัดประชุมระดับรัฐมนตรี 4 ประเทศ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประกอบด้วย ไทย มาเลเซีย เมียนมา และอินโดนีเซีย เพื่อหารือถึงความร่วมมือในการแก้ปัญหาการล้นไหลของชาวโรฮีนจาจากเมียนมาสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ผลของการประชุม

ครั้งนั้น มาเลเซียจับมือกับอินโดนีเซียให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเบื้องต้นกับชาวโรฮีนจา โดยนายอะนิพะห์ อะมาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเลเซีย และนางเรทโน มาร์ซูดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซีย เสนอจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวให้กับผู้พลัดถิ่นชาวโรฮีนจา 7,000 คน ที่ยังติดค้างบนเรือประมงที่ลอยลำอยู่กลางทะเลบริเวณน่านน้ำรอบช่องแคบมะละกาเพื่อดูแลด้านมนุษยธรรม โดยมีเงื่อนไขว่าประชาคมโลกจะต้องร่วมมือกันดำเนินการส่งผู้พลัดถิ่นกลับประเทศต้นทางภายใน 1 ปี นอกจากนี้มาเลเซียได้ประกาศว่าอาจใช้ฐานะของความเป็นประธานกลุ่มประเทศอาเซียน จัดประชุมฉุกเฉินแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์ชาวโรฮีนจา

ต่อมาในวันที่ 29 พฤษภาคม 2558 ประเทศไทยก็ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย โดยมี พล.อ. ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ (ตำแหน่งขณะนั้น) เป็นประธานเพื่อหารือถึงการแก้ไขปัญหาผู้พลัดถิ่นทางทะเล รวมถึงชาวโรฮีนจา โดยมี 17 ประเทศ เข้าร่วม ได้แก่ ออสเตรเลีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซีย เมียนมา ปากีสถาน บังกลาเทศ กัมพูชา อินเดีย อินโดนีเซีย ลาว อิหร่าน ปาปัวนิวกินี ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา ไทย และเวียดนาม รวมถึงผู้สังเกตการณ์และองค์กรระหว่างประเทศอีกจำนวนหนึ่ง

การหารือให้ความสำคัญกับ 3 หัวข้อหลัก เพื่อหาทางออกร่วมกัน คือ 1) การเร่งช่วยชีวิตผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติที่ยังลอยลำอยู่ในทะเล 2) การขจัดปัญหาที่ต้นทางซึ่งรวมถึงการจัดการกับขบวนการค้ำมนุษย์ และ 3) การแก้ไขปัญหาที่ต้นทาง โดยเน้นหลักการร่วมแบ่งปันภาระระหว่างประเทศ และต้องไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาค นายณรงค์ สิงห์เสนี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้สรุปผลการประชุมว่า สหรัฐอเมริกาจะร่วมมือกับประเทศในอาเซียนอย่างใกล้ชิดในการแก้ไขปัญหา และไทยอนุญาตให้สหรัฐฯ ทำการบินผ่านน่านฟ้าเพื่อสำรวจเรืออพยพในน่านน้ำได้ พร้อมกันนี้สหรัฐอเมริกา ยังมอบเงินช่วยเหลือให้จำนวน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนออสเตรเลียประกาศให้ความช่วยเหลือเมียนมาเพิ่มอีก 5 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย จากที่เคยให้ความช่วยเหลือที่รัฐยะไข่ก่อนหน้านี้แล้ว 6 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ขณะที่ญี่ปุ่นรับพิจารณาเพิ่ม

ความช่วยเหลือ และสวิตเซอร์แลนด์ ประกาศให้ความช่วยเหลือหลายล้านฟรังก์สวิส รวมทั้งความร่วมมือด้านเทคนิค โดยเฉพาะการบริหารจัดการการโยกย้ายถิ่นฐาน

สหรัฐฯ ยังกองไทยที่ระดับTier 3

แม้ว่าในปี 2558 ทุกภาคส่วนจะบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งการปราบปราม ขบวนการค้ามนุษย์ชาวโรฮีนจา และการแก้ปัญหาประมง แต่เมื่อเดือนกรกฎาคม 2558 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ โดยยังคงจัดให้ไทยอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นอันดับต่ำที่สุด โดยรายงานดังกล่าวครอบคลุมความพยายามต่อต้านการค้ามนุษย์ของรัฐบาลประเทศต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2558 ทั้งนี้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ให้เหตุผลว่าในช่วงเวลาของการจัดทำรายงาน ไทยยังไม่ได้ดำเนินการที่จำเป็นอย่างเพียงพอที่จะบรรลุผลความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และชี้แจงว่าการจัดระดับประเทศในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ไม่ได้คำนึงถึงบริบททางการเมืองของประเทศนั้นๆ⁶

ไทยไม่ถือ มุ่งแก้ปัญหาค้ามนุษย์ ควบจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงในเวลาต่อมาว่าค่อนข้างพอใจกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และจะดำเนินการต่อเนื่องไปยังขบวนการค้าแรงงานเถื่อนทั้งด้านประมง และแรงงานภาคส่วนอื่นๆ ที่มีขอบข่ายกฎหมาย พร้อมกับหวังว่าประชาคมโลกจะเปิดรับไทยมากขึ้นเกี่ยวกับความพยายามในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ พล.อ.ประยุทธ์ ได้กล่าวตอนหนึ่งในงานเสวนาว่า

“ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพการเป็นมนุษย์ และละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง⁷ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และมุ่งมั่นขจัด “คนค้าคน” ไม่ให้มีที่ยืนบนผืนแผ่นดินนี้อีกต่อไป

ทั้งนี้ รัฐบาลไม่ได้เน้นเพียงแต่การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แต่ยังรวมไปถึงการจัดการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกับปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย เช่น การจัดระเบียบ

แรงงานต่างด้าว การดำเนินคดีกับทุกคนที่ประกอบธุรกิจหรือใช้บริการทางเพศกับเด็ก และปัญหาขบวนการ เป็นต้น โดยได้เร่งดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย ข้อบังคับที่จำเป็น กฎกระทรวงต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเพิ่มความเข้มงวดในการระงับตรวจสอบ ตลอดจนสั่งการให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องการต่อต้านและปราบปรามการค้ามนุษย์ด้วย”

ก้าวต่อไป

ปัญหาการค้ามนุษย์ชาวโรฮีนจาเป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในเมียนมาที่ผลักดันให้ผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจาเดินทางออกนอกประเทศ ทำให้ขบวนการค้ามนุษย์ในไทยและประเทศเพื่อนบ้านเข้าไปแสวงประโยชน์ โดยนำพาผู้ลี้ภัยเหล่านี้เดินทางมายังไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีการทารุณกรรมผู้ลี้ภัยเหล่านี้ เพื่อเรียกค่าไถ่ รวมทั้งนำไปค้าแรงงานอีกด้วย ที่ผ่านมาไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งการปราบปรามจับกุมดำเนินคดีเครือข่ายการค้ามนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วน รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในเมียนมา เพื่อลดการหลั่งไหลออกนอกประเทศของชาวโรฮีนจา อย่างไรก็ตามต้นตอของปัญหาที่แท้จริงคือปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและชาติพันธุ์ในรัฐยะไข่ รวมทั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อยในเมียนมา หากปัญหานี้ยังมิได้รับการแก้ไข ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจาก็จะกลับมาอีก ในช่วงก่อนฤดูมรสุม และวงจรการค้ามนุษย์ก็อาจฟื้นคืนชีพ ดังนั้นรัฐบาลและทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่อง และสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ อีกทั้งขจัดเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นเชื้อไฟให้กับการค้ามนุษย์ การจัดระเบียบแรงงานข้ามชาตินับเป็นมาตรการสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาการค้ามนุษย์ลงได้

